

CIVIL LAW AND CIVIL PROCEDURE. FAMILY LAW

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-92-1-32>

СУЧАСНИЙ СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Войтюк Д. В.

*дійсний член відділення філософії та суспільствознавства
секції «Правознавство»*

*КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»,
студентка I курсу*

Інституту управління та права

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Науковий керівник: Кот Т. Ю.*

*завідувачка відділення філософії та суспільствознавства
КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»
м. Київ, Україна*

Про бажання нашої держави сформувати та розвинути в Україні такий прогресивний та ефективний інститут врегулювання правових спорів як медіація свідчить виданий Президентом України у 2006 році Указ «Про концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів». Ним передбачалась негайна необхідність спрощення процедур доступу громадян до правосуддя.

Пізніше, у 2015 році Указом Президента України № 276/2015 було схвалено «Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» [6].

Одним із основних завдань цієї стратегії було визначено проведення судової реформи, у рамках якої заплановано підвищити ефективність правосуддя шляхом розширення способів альтернативного врегулювання спорів, впровадження інституту медіації та посередництва. До сьогодні, інституту медіації як альтернативному (позасудовому) способу вирішення правових спорів не було присвячено окремого законодавчого акту, який би відображав принципи, стандарти, особливості та порядок застосування цієї процедури в Україні.

Зауважимо, що поняття «медіація» згадується у різних контекстах у низці нормативно-правових актів. У останньому документі наказі

Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 № 892 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації)» найбільш широко розкрито поняття медіації, принципи та умови її проведення, чітко визначені суб'єкти, поняття договору про надання послуг з медіації, медіаційної угоди тощо [5]. Медіація розглядається виключно як соціальна послуга, відповідно сферою її застосування є надання соціальної допомоги особам.

До сучасної України медіація прийшла в середині 90-х років, вже як напрацьована технологія. З 1997 року (в Одесі) медіаційні центри почали працювати [3, с. 234].

Очевидно, що медіація активно застосовується в Україні для позасудового вирішення різних спорів, зокрема і як соціальна послуга для окремих категорій населення.

Найбільшими нині діючими на території України громадськими об'єднаннями, що проводять навчання медіаторів та надають послуги з медіації, є:

- Національна асоціація медіаторів України, що має багато регіональних відділень (створена у 2014 році);
- Українська академія медіації у м. Одеса (створена у 2014 році);
- Центр права та посередництва у м. Харків (створений у 2016 році);
- Подільський центр медіації у м. Вінниця (створений у 2016 році);
- Ліга медіаторів України (створена у 2017 році).

Згідно з даними Міністерства юстиції України за останні 10 років в Україні активно проводилися експерименти в судах. У 2011-2014 рр. у рамках програми Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи» у чотирьох пілотних судах країни (Білоцерківський міський суд Київської обл., Вінницький окружний адміністративний суд, Апеляційний адміністративний суд Донецької області і Івано-Франківський міський суд) було проведено експеримент [4], коли судді, оцінивши, що справа є «медіабельною», пропонували сторонам скористатись послугами медіатора поза судовим розглядом. У свою чергу, громадські організації медіаторів, що долучились до проекту, надавали сторонам послуги з медіації безкоштовно [1, с. 160].

Подібну ініціативу було реалізовано й у 2014-2016 рр. громадською організацією «Центр правової допомоги» за підтримки програми USAID «Нове правосуддя» та у співпраці із вісьма місцевими судами Волинської області й Апеляційним судом Волинської області [2].

Кількість осіб, які за цей період були залучені до участі у медіації, становить 142 особи.

Організаторами було підраховано, що кількість справ, з яких було проведено попередні зустрічі становила, 108. З них справ, з яких було проведено медіацію та підписано медіаційні угоди – 38.

Бачимо, що кількість осіб, що успішно пройшли медіацію, втричі менша за тих, хто погодився спробувати вирішити спір таким чином.

Більшість відмов було отримано на другому етапі медіації – вступу до медіації. Велика частка людей відмовлялась вдатись до цієї процедури дізнавшись, що їм самим потрібно буде знайти рішення спору, яке до того ж буде добровільним до виконання, побоювалась, вказуючи на неврегульованість цієї процедури законодавством.

Таким чином, реалізація пілотного проекту показала, що медіація є достатньо ефективною при вирішенні конфліктів, однак громадяни не готові користуватись таким способом вирішення спору, внаслідок її недостатньої урегульованості та малообізнаності населення у перевагах медіації.

На жаль, на сьогодні цей проект є останнім, що був реалізований як достатньо масштабний експеримент із впровадження медіації.

Однак, на наше переконання, така ситуація повинна бути виправлена. Необхідно законодавчо визначити орган, що відповідатиме за збір та обробку статистичних даних у сфері застосування медіації.

Проаналізувавши нормативно-правові акти національного законодавства, що торкаються питань медіації, можемо підсумувати, що в Україні відсутній спеціальний законодавчий акт, який би врегулював основні засади у сфері медіації. Проте в нашій державі більше 10 років функціонує позитивна практика застосування медіаційної процедури при вирішенні правових спорів, до якої сторін спонукають самі судді або ж громадські організації у рамках тих чи інших міжнародних проектів.

Нині Міністерством юстиції України за підтримки Програми USAID «Нове правосуддя» була створена та функціонує робоча група з розробки проекту Закону про медіацію.

Вважаємо, що новий законопроект про медіацію повинен бути розроблений на основі кращих європейських і світових стандартів та наявного вітчизняного досвіду. Необхідним є безпосереднє залучення до обговорення усіх громадських організацій, що працюють у цьому секторі, суддів, які брали участь у експериментальних (пілотних) програмах, міжнародних експертів.

Зважаючи на вищезазначене з урахуванням кращих європейських і світових стандартів та наявного вітчизняного досвіду, мною було

розроблено декілька пропозицій, що можуть бути використані при підготовці нового законопроекту, який комплексно врегулює застосування медіації в Україні:

1. Медіацію як позасудовий спосіб врегулювання правових спорів (конфліктів), у якому сторони на добровільних засадах проводять переговори за допомогою третьої незалежної сторони (медіатора), з метою досягнення згоди та укладення відповідної угоди, яка максимально враховує інтереси кожної зі сторін.

2. Основні принципи медіації: добровільність, рівність сторін, конфіденційність, неупередженість, компетентність медіатора, незалежність та нейтралітет медіатора, справедливість процесу медіації.

3. Етапи медіації: ініціювання, вступ у процедуру медіації, обговорення спірних питань, пошук рішення, складання угоди, затвердження і підписання угоди, виконання медіаційної угоди.

4. Державний орган влади, що відповідатиме за збір та обробку статистичної інформації у сфері застосування медіації. Такі дані необхідно буде подавати як органам судової влади, так і організаціям (особам), що надають медіаційні послуги.

5. Обов'язковість виконання угоди, укладеної сторонами як результат проведеної медіації, або ж визначення її, як такої, що у разі невиконання й подальшого судового розгляду буде взята судом до уваги.

Література:

1. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення судових спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 158–172.

2. Медіація в судах: міф чи реальність? : посібник. URL: <http://legalspace.org/ua/biblioteka/item/7832-posibnyk-mediatsiia-v-sudakh-mif-chy-realnist/> (дата звернення: 25.09.2019).

3. Мішина Ж. В. Медіація як альтернативна форма вирішення спорів. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 234–238.

4. План дій Ради Європи для України 2011 – 2014 роки затверджений 23.06.2011 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/gu/994_b25/ (дата звернення: 25.09.2019).

5. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації). Наказ Міністерства соціально політики України винесений 17.08.2016 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z1243-16/> (дата звернення: 25.09.2019).

6. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. Указ Президента України схвалено винесений 20.05.2015 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015?lang=uk/> (дата звернення: 25.09.2019).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-92-1-33>

ДОВІРЧА ВЛАСНІСТЬ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ

Гелецька І. О.

*кандидат юридичних наук,
заступник директора з навчальної, наукової роботи
та міжнародного співробітництва
Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола*

Савощак І. М.

*здобувач вищої освіти юридичного відділення
Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

Зобов'язання – обов'язковий елемент будь-яких договірних відносин, адже лише вони покликані гарантувати їх нормальне функціонування. Крім того, зобов'язання повинні закріплюватись певними способами та механізмами забезпечення їх виконання.

У Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) до 2019 року, було передбачено наступні способи забезпечення виконання зобов'язання: неустойка, завдаток, застава, порука, гарантія та притримання [1]. Проте, за останні роки мали місце декілька спроб запровадити довірчу власність як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Започатковано цей процес було у 2016 році, коли до розгляду було представлено проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження права довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язань». Зазначений законопроект активно обговорювався у зв'язку з неоднозначністю інституту права довірчої власності в цивільному праві України. Друга спроба була більш вдалою, а відтак 20.09.2019 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких